

Номенклатурний тип: опис виконаний В.Л.Шевчиком та В.А.Соломахою 26.05.95 у верхній рівнинній частині о-ва Шелестів. Чагарниковий ярус представлений *Salix acutifolia* (зімкнутість 0,7). Загальне покриття в трав'янистому ярусі становить 60%. Переважають *Festuca beckeri* -3, *Asclepias syriaca* -2, *Stellaria graminea* -2. Зустрічаються *Carex colchica* +, *C. praecox* +, *Centaurea borysthena* +, *Dianthus borbasii* +, *Koeleria glauca* +, *Poa angustifolia* +, *Bromopsis inermis* +, *Sedum acre* +, *Silene tatarica* +, *Artemisia dniproica* +, *Chondrilla juncea* +, *Amorpha fruticosa* +, *Aristolochia clematitis* +, *Asparagus officinalis* +, *Helichrysum arenarium* +, *Calamagrostis epigeios* +, *Oenothera rubricaulis* +, *Veronica spicata* +, *Acer tataricum* +, *Clematis recta* +, *Galium verum* +, *Rumex thyrsoiflorus* +, *Acer negundo* +.

Фітоценотична та екологічна характеристика: флористично багаті, багаторічні угруповання чагарників, чагарничків та трав'янистих багаторічників різнобічно пристосованих до екологічних умов середовища. Представлені досить великими за площею ділянками по всій заплаві. Приурочені до дернових слабосформованих шаруватих легкосупіщаних ґрунтів з атмосферним вологозабезпеченням. Характерні різкі флюктуаційні зміни та перепади продуктивності фітомаси, спричинені екологічною природою та частими низовими пожежами.

Асоціація *Veronica dillenii-Secale sylvestri* ass. nova

Діагностичні види: *Lepidium densiflorum*, *Secale sylvestre*, *Veronica dillenii*.

Номенклатурний тип: опис виконаний В.Л.Шевчиком 12.06.95 на вершині прируслового валу о-ва Шелестів. У травостой з проєктивним покриттям 15 % зустрічаються *Secale sylvestre* -2, *Artemisia dniproica* +, *Asparagus officinalis* +, *Festuca beckeri* +, *Helichrysum arenarium* +, *Erigeron canadensis* +, *Lepidium densiflorum* +, *Linaria genistifolia* +, *Rumex acetosella* +, *Silene tatarica* +, *Tragopogon ucrainicus* +, *Veronica dillenii* +, *V.spicata* +.

Фітоценотична та екологічна характеристика: флористично бідні, розріджені, звичайно двох'ярусні угруповання ксероморфних облігатних геліофітів з участю синузії ранньолітніх ефемерів. Поширені на бідних незакріплених піщаних волових відкладах на вершинах дюноподібних горбів та прируслових валів. За характером синдинаміки подібні до попередньої асоціації.

Клас *Salicetes purpureae* (порядок *Salicetalia purpureae*) охоплює синтаксони заплавної деревної та чагарникової угруповань на мулуватоболотних та дерново-глейових ґрунтах. Представлений синтаксонами двох союзів, із яких один новий.

Союз *Salicion albae* охоплює заплавні деревні фітоценози на мулуватоболотних або супіщаних ґрунтах.

Асоціація *Myosotido palustris-Salicetum albae* ass. nova

Діагностичні види: *Caltha palustris*, *Eleocharis acicularis*, *Galium palustre*, *Iris pseudacorus*, *Leersia oryzoides*, *Myosotis palustris*, *Ranunculus pseudobulbosus*, *Salix alba*, *Senecio tataricus*, *Solanum dulcamara*, *Symphytum officinale*.

Номенклатурний тип: опис виконаний В.Л.Шевчиком та В.А.Соломахою 18.08.95 в гирлі "Сухой" протоки о-ва Круглик. Деревостан складається з *Salix alba* (зімкнутість 0,9). В ярусі трав (покриття 90 %) переважають *Myosotis palustris* -5, *Symphytum officinale* -2, *Bidens frondosa* -1. Зустрічаються *Alisma plantago-aquatica* +, *Caltha palustris* +, *Carex acuta* +, *Epilobium palustre* +, *Galium palustre* +, *Iris pseudacorus* +, *Leersia*

oryzoides +, *Lycopus europaeus* +, *Lysimachia vulgaris* +, *Lythrum salicaria* +, *Mentha arvensis* +, *Amorpha fruticosa* +, *Galium aparine* +, *Equisetum pratense* +, *Senecio tataricus* +, *Sium latifolium* +, *Veronica longifolia* +, *Urtica dioica* +, *Solanum dulcamara* +, *Plantago major* +, *Polygonum hydropiper* +, *Rumex thyrsoiflorus* +, *Valeriana officinalis* +.

Фітоценотична та екологічна характеристика: флористично багаті, звичайно двох'ярусні заплавно-лісові ценози, з ярусом трав, представленим переважно гігрофітами. Поширені суцільними масивами і займають великі площі. Приурочені до постійно затоплених весною понижень та розширень проток з повільною течією, де переважають процеси акумуляції алювію. Ґрунти мулуватоболотні. За існуючих умов гідрологічного режиму їх можна вважати субкліматсовими ценозами заплави.

Асоціація *Poa nemoralis-Salicetum albae* ass. nova

Діагностичні види: *Acer negundo*, *Chaiturus marrubiastrum*, *Erigeron canadensis*, *Erysimum hieracifolium*, *Galeopsis bifida*, *Humulus lupulus*, *Lactuca serriola*, *Myosoton aquaticum*, *Poa nemoralis*, *Salix alba*, *Scutellaria galericulata*, *Scrophularia nodosa*, *Xanthoxalis dillenii*.

Номенклатурний тип: опис виконаний В.Л.Шевчиком та В.А.Соломахою 18.09.95 у верхній частині о-ва Круглик, на прирусловому валі. Деревостан із зімкнутістю 0,7 утворений *Salix alba*. У підліску поширені *Acer negundo* -1, *Amorpha fruticosa* -1. Трав'яний покрив представлений *Poa nemoralis* -1, *Montha arvensis* -1, *Petasites spurius* -1, *Aristolochia clematitis* +, *Artemisia abrotanum* +, *A.vulgaris* +, *Cardaminopsis arenosa* +, *Erysimum hieracifolium* +, *Bidens frondosa* +, *Humulus lupulus* +, *Lycopus europaeus* +, *Rubus caesius* +, *Myosoton aquaticum* +, *Scrophularia nodosa* +, *Scutellaria galericulata* +, *Calamagrostis epigeios* +, *Polygonum convolvulus* +, *Erigeron canadensis* +, *Solanum dulcamara* +, *Galeopsis bifida* +, *Rumex thyrsoiflorus* +.

Фітоценотична та екологічна характеристика: флористично багаті, багаторічні заплавно-лісові ценози, що рідко зустрічаються невеличкими "острівцями" в старій частині заплави на підвищеннях прируслових валів. Займають незначні площі. Асоціація поширена на відносно бідних і добре дренованих дернових шарувато-глейоватих легкосупіщаних ґрунтах, які підтоплюються лише під час весняних повеней.

Союз *Rubus caesi-Amorphyon fruticosae* all. nov.

Діагностичні види: *Aristolochia clematitis*, *Galium aparine*, *Glechoma hederacea*, *Frangula alnus*, *Lysimachia nummularia*, *Moehringia trinervia*, *Polygonum convolvulus*, *Rubus caesius*, *Ulmus glabra*.

Номенклатурний тип: ass. *Euphorbio virgultosae-Amorphyon fruticosae*.

Фітоценотична та екологічна характеристика: заплавні чагарникові та деревні угруповання, поширені на дернових глейоватих ґрунтах заплави.

Асоціація *Aristolochio-Salicetum albae* ass. nova

Діагностичні види: *Aristolochia clematitis*, *Morus alba*, *Rosa corymbifera*, *Viburnum opulus*.

Номенклатурний тип: опис виконаний В.Л.Шевчиком та В.А.Соломахою 1.06.95 на рівнинній ділянці північного берега о-ва Шелестів. У деревостані переважає *Salix alba* (зімкнутість 0,7). Ярус трав із покриттям 80%. Представлені *Aristolochia clematitis* -5, *Equisetum pratense* -3, *Poa palustris* -2, *Asparagus officinalis* +, *Bromopsis inermis* +, *Erysimum hieracifolium* +, *Galium aparine* +, *Amorpha fruticosa* +, *Lycopus europaeus* +, *Morus alba* +, *Poa nemoralis* +, *P. pratensis* +, *Alopecurus*

pratensis -+, *Glechoma hederacea* -+, *Lysimachia nummularia* -+, *Acer negundo* -+, *Taraxacum officinale* -+, *Rumex thyrsoiflorus* -+, *R. crispus* -+, *Sium latifolium* -+, *Lysimachia vulgaris* -+, *Cirsium arvensis* -+, *Elytrigia repens* -+, *Polygonum convolvulus* -+, *Bidens frondosa* -+, *Stachys palustris* -+, *Valeriana exaltata* -+.

Фітоценотична та екологічна характеристика: флористично багаті багаторічні заплавно-лісові ценози приурочені до відносно багатих дернових шарувато-глеюватих ґрунтів, що підтоплюються в роки з високими літніми паводками та затоплюються весною. Субклімаксові ценози.

Асоціація *Strophostoma sparsiflorae*-*Amorpha fruticosa* ass. nova

Діагностичні види: *Glechoma hederacea*, *Myosotis arvensis*, *Rubus caesius*, *Strophostoma sparsiflora*, *Ulmus glabra*.

Номенклатурний тип: опис виконаний В.Л.Шевчиком 01.06.95 на о-ві Круглик. Чагарниковий ярус представлений *Amorpha fruticosa* зімкнутістю 0,9. Серед трав'янистих видів з покриттям 20 % зустрічаються *Galium palustre* -1, *Aristolochia clematidis* -+, *Bidens frondosa* -+, *Galium aparine* -+, *Glechoma hederacea* -+, *Myosotis arvensis* -+, *Polygonum dumetorum* -+, *Teucrium scordium* -+, *Poa nemoralis* -+, *Ophioglossum vulgatum* -+, *Sium latifolium* -+, *Scutellaria galericulata* -+, *Crepis tectorum* -+, *Lysimachia nummularia* -+, *Rumex thyrsoiflorus* -+, *Ranunculus repens* -+, *Strophostoma sparsiflora* -+.

Фітоценотична та екологічна характеристика: флористично бідні двох'ярусні угруповання чагарників та трав'янистих багаторічників. Поширені на дернових глеюватих у комплексі з мулуватими болотними ґрунтами, що затоплюються під час весняних повоней та літніх паводків.

Асоціація *Euphorbia virgulosae*-*Amorpha fruticosa* ass. nova

Діагностичні види: *Euphorbia virgulosa*, *Galium boreale*, *Thalictrum flavum*.

Номенклатурний тип: опис виконаний В.Л.Шевчиком та В.А. Соломахою 10.08.95 на о-ві Шелестів. Чагарниковий ярус зі зімкнутістю 0,9 представлений *Amorpha fruticosa* -5 та *Frangula alnus* -1. У трав'яному покриві із проективним покриттям 60 % зустрічаються *Aristolochia clematidis* -+, *Galium aparine* -+, *Glechoma hederacea* -+, *Solanum dulcamara* -+, *Polygonum convolvulus* -+, *Lysimachia nummularia* -+, *Scutellaria hastifolia* -+, *Rumex thyrsoiflorus* -+, *Veronica longifolia* -+, *Bromopsis inermis* -+, *Euphorbia virgulosa* -+, *Galium boreale* -+, *Alopecurus pratensis* -+, *Rubus caesius* -+, *Tanacetum vulgare* -+, *Lysimachia vulgaris* -+, *Asparagus officinalis* -+, *Mentha arvensis* -+, *Ulmus scabra* -+, *Carex vulpina* -+.

Фітоценотична та екологічна характеристика: флористично відносно багаті, багаторічні угруповання чагарників, чагарничків та трав'янистих багаторічників, представлені невеликими подовженими ділянками (смугами). Власне це фронтальні зони наступу аморфників на лучні ценози. Займає досить великі площі (до кількох десятків гектарів). Поширена на дернових легкосупіщаних глеюватих ґрунтах, що інколи підтоплюються під час весняних повоней. У жоді сучасній трансформуються в угруповання союзу *Salicion albae*.

Висновки

Синтаксономія рослинності заплавної частини Канівського природного заповідника представлена 29 асоціаціями, що відносяться до 6 класів. Така велика різноманітність рослинності обумовлена різко змінним гідрологічним режимом заплави. Безперечно, що при подальших дослідженнях, синтаксономічна схема буде доповнюватись та коригуватись.

Література

Косман Є.Г., Сіренко І.П., Соломаха В.А., Шеляг-Сосонко Ю.Р. Новий комп'ютерний метод обробки описів рослинних угруповань // Укр. ботан. журн. - 1991. - 48, 2. - С. 98-104.

Любченко В.М., Бортняк М.М. Рослинність Канівського державного заповідника за даними великомасштабного геоботанічного картування // Укр. ботан. журн. - 1986. - 43, 5. - С. 16-20.

Любченко В.М. Каневський заповідник // Перспективна сеть заповідних об'єктів України. - Київ, 1987. - С.57-60.

Определитель высших растений Украины. - Киев: Наук. думка, 1987. - 548 с.

Соломаха В.А. Синтаксони рослинності України за методом Браун-Бланке та їх особливості. - Київ: ун-т імені Тараса Шевченка. - Київ, 1995. - 116 с.

Korotkov K.O., Morozova O.V., Belonovskaja E.A. The USSR vegetation syntaxa prodromus. - Moscow, 1991. - 346 p.

Matuszkiewicz W. Przewodnik do oznaczania zbiorowisk roślinnych Polski Warszawa: Wyd-wo PAN. - 1981. - 297 s.

Moravec J. a kol. Rostlinná společenstva České socialistické republiky a jejich ochrazení // Severočeskou přírodou, Prilocha. - 1983, N1. - 170 s.